

WU LAN

Wydział Filologiczny
Uniwersytet Gdański

Chrześcijaństwo i buddyzm – niektóre podobieństwa i różnice

Streszczenie: Artykuł początkowo przedstawia podstawowe prawdy wiary w obu religiach, które od razu pokazują zasadnicze rozbieżności pomiędzy nimi. Następnie dokonuje bardziej pogłębionej prezentacji problemów obu religii, usytuowanych na pograniczu wiary i praktyki religijnej. Wskazuje więc nadal na głębokie różnice, nieliczne podobieństwa, ale też na pewne oceny wzajemne obu religii, które pomimo wzajemnego szacunku, są krytyczne. Największa część artykułu dotyczy porównania w skrócie losów chrześcijaństwa obrządku rzymsko – katolickiego w Polsce i buddyzmu ludności Han w Chinach, bez wchodzenia w jego różnice z buddyzmem tybetańskim. Artykuł sygnalizuje pewne podobieństwa jak np. okresy prześladowań, ale też obecną zupełnie inną rolę w obu państwach.

Słowa kluczowe: buddyzm, chrześcijaństwo, Bóg, religia, wiara, księża, mnisi, mniszki.

Wprowadzenie

Przedstawiając powyższy temat w dwu pierwszych częściach będę koncentrowała się na bardzo ogólnych pojęciach dotyczących samej istoty chrześcijaństwa i buddyzmu. W części trzeciej, przedstawiając chrześcijaństwo w Polsce, skoncentruję się na dominującym obrządku rzymsko – katolickim. Przedstawiając buddyzm w Chinach będę mówiła ogólnie, nie wchodząc w specyfikę buddyzmu tybetańskiego/lamaizmu/.

1. Prawdy wiary w obu religiach

Chrześcijaństwo. Bóg jest: wszechmocny, wszechobecny i jest stwórcą świata.

Buddyzm zaprzecza istnieniu i stworzeniu świata przez Boga, istotą świata jest naturalny cykl przemian – koło przyczynowo – skutkowe / wszelki postępek jest zdeterminowany przez przyczynę i wywołuje skutek/

Chrześcijaństwo. Jezus jest Synem Bożym. Jest drogą, prawdą i życiem, a umarł na krzyżu za grzechy świata

Buddyzm. Nikt w buddyzmie nie umarł za grzechy świata, każdy człowiek musi

być odpowiedzialny za swoje grzechy

Chrześcijaństwo. Cierpienie wynika z grzechu ludzkiego. Jeżeli człowiek ulega pokusom, wtedy grzeszy, rezultatem jest potępienie duszy i cierpienie za życia

Buddyzm. Cierpienie jest częścią życia, jest powszechne, jego przyczyną są: ludzka chciwość, gniew, szaleństwo

Chrześcijaństwo. Dzięki ofierze Jezusa Chrystusa możesz być zbawiony, poprzez wiarę w Jezusa Chrystusa jako Zbawiciela, grzechy ludzkie mogą być odpuszczone

Buddyzm. Wyłącznie poprzez własne wysiłki i usunięcie wszystkich rodzajów pożądań /emocji/ oraz wiele dobrych uczynków i zasług, człowiek może być wyzwolony.

2. Chrześcijaństwo i buddyzm - podejście do problemów z pogranicza wiary i praktyki religijnej.

Po pierwsze: chrześcijaństwo ma Boga, w którego wierzy, buddyzm praktykuje religię, ale nie ma Boga.

Wszystkie religie zakładają, że praktyka religijna jest bardzo istotna, ale ważnym pytaniem jest nie to, czy masz religię, ale w co wierzysz. Ponieważ szanujecie różnych bogów, macie różną osobowość, myśli, życie, użyteczność religii też jest różna. Młodzi ludzie muszą być ostrożni wybierając swoją religię, następnie swój zawód, a jeszcze bardziej zawierając związek małżeński. Buddyzm w swoich praktykach religijnych jest gorliwy, ale w chrześcijaństwie bardziej wielbi się Boga, w którego się wierzy. W ostatnich latach nowa buddyjska świadomości wielbi tylko trzy postaci: Buddę, poprzednika Buddy Amitabhę/to Budda Czystego Kraju, gdzie zmarli wierzący idą kontynuować stan oświecenia/ i Guanyin /kobietę/ - Bodhisattwę wielkiego miłosierdzia; Niestety oni nie są bogami. Buddyzm charakteryzuje się czczeniem Buddy, ale Budda nie jest bogiem/to Gautama Siddharta, z książęcego rodu Siakjów, z pogranicza obecnych Indii i Nepalu/. Buddyści i wszystkie żywe istoty są równe. Każdy teoretycznie może zostać Buddą.

Bodhisattvowie – „istoty oświecone” lub mające uzyskać oświecenie, co pozwoli im stać się w przyszłości Buddami. Starają się oni o oświecenie także dla innych, czyli powstrzymują się przed „nirwaną”, aby pomagać innym / taka jest interpretacja w szkole mahajany/.

Według buddyzmu teoretycznie nawet zwierzęta mogą stać się Buddą. Buddyzm jest religią bez Boga. W związku z tym buddyści mnożą figury Buddy i jest on obecny wszędzie, a nawet dominuje w świecie buddyzmu. W chrześcijaństwie w dawnych czasach Bóg przemawiał do ludzkości poprzez proroków, ale zasięg ich nauk był ograniczony, dopiero później objawił się Syn Boży - Jezus Chrystus. Jedyny prawdziwy Bóg wszechświata jest w trzech Osobach (Bóg Ojciec, Ducha Święty i Syn Boży), jest nie tylko prawdą, ale początkiem wszystkiego, wiecznością, najwyższą władzą, mądrością, miłością, sprawiedliwością, której ludzkość winna od-

dać szacunek.

Po drugie: według chrześcijaństwa świat został stworzony przez Boga, wszystko jest zaplanowane i ma swój cel. Według buddyzmu świat jest harmonią, ale nie ma planu ani celu.

Buddyjski świat odczuwany jest w związku z karmą/ sumą uczynków w poprzednim wcieleniu, która określa los obecny. Buddyści nie mogą wierzyć, że świat jest stworzony przez Boga. Chrześcijanie uważają, że wszystko zostało stworzone przez Boga i wszędzie można dostrzec jego dzieła w krajobrazie i kwiatach, ptakach, muzyce, itp. Człowiek może cieszyć się tym wszystkim. To wszystko zostało stworzone przez Boga dla ludzkości.

Po trzecie: chrześcijańskie spojrzenie na życie jest optymistyczne. Buddyzm widzi życie jako bolesne i pełne trudności

Buddyzm widzi życie jako coś gorzkiego. Chrześcijaństwo widzi piękno w sztuce i nauce, a rodzina, społeczeństwo, świat znajdują satysfakcję w służbie, wszystko, co robimy dobrze, służy większej chwale Bożej.

Po czwarte: chrześcijaństwo uważa, że istnieje wielka i zasadnicza różnica między człowiekiem a zwierzęciem. Buddyzm uważa wszystkie istoty żyjące za równe.

Buddyzm wierzy w reinkarnację, w związku z tym unika zabijania i konsumpcji zwierząt, ponieważ mogą być reinkarnacją ludzi/ są tu duże różnice w praktyce/. Bóg stworzył wszystko na ziemi, ale tylko człowiek został stworzony na podobieństwo Boże i tylko człowiek ma duszę. Buddyzm często krytykuje chrześcijaństwo za to, że zbyt mało kocha inne stworzenia, które nie są ludźmi; z kolei chrześcijaństwo uważa, że buddyzm zbyt wiele uwagi poświęca innym stworzeniom, a za mało człowiekowi.

Po piąte: chrześcijaństwo przekonuje do słuchania nauk Jezusa, aby człowiek mógł uzyskać odpuszczenie grzechów. Buddyzm zachęca do praktykowania buddyzmu dla dobra samych wyznawców.

Buddyści, w tym zwłaszcza mnisi, są wegetarianami /choć w różnym stopniu/. W życiu nie należy myśleć o grzechach, ale głównym tematem rozważań jest cierpienie. Dla chrześcijan głównym przedmiotem troski jest grzech, a trudy życia znosi się jako cierpienie za grzechy. Posty i wegetarianizm mogą być praktykowane przez ludzi na większą chwałę Bożą, ale ich znaczenie jest ograniczone.

Po szóste: chrześcijanie dążą do zbawienia duszy; buddyści koncentrują się na przyczynach i efektach ludzkich uczynków.

Wielką różnicą między obu religiami jest to, że Budda jest tylko przewodnikiem i nauczycielem, który naucza wyznawców, jak mają wybrać własną drogę; nie mówi, że bierze na siebie ciężar uczynków ludzkości. Podejście Jezusa Chrystusa jest inne, w Nowym Testamencie jest wyraźnie napisane „Moja krew została przelana za odpuszczenie grzechów”, a „wierzący będą żyli wiecznie”.

Po siódme: chrześcijaństwo wierzy w życie wieczne. Buddyzm naucza, że poprzez praktyki można osiągnąć „nirwanę” – stan oświecenia i wyzwolenia, w którym przestaje działać „karma” /zły los będący karą za złe uczynki w poprzednim

wcieleniu. Wtedy następuje wejście w stan „nieegzystencji”. Mędrcy buddyjscy porównują życie ludzki do kropli wody wpadającej do morza, ta kropla nic nie znaczy, ale istnieje. W chrześcijaństwie grzechy można odpokutować za życia, co wpływa na zbawienie i życie wieczne.

3. Chrześcijaństwo/katolicyzm w Polsce a buddyzm w Chinach – podobieństwa i różnice

3.1. Obie religie nie są religiami rdzennych mieszkańców obu krajów i obie przywędrowały do obu tych krajów z zagranicy. Chrześcijaństwo z Rzymu w obrządku katolickim, a bezpośrednio z Czech i Niemiec w X wieku, choć były wcześniej próby szerzenia chrześcijaństwa w obrządku wschodnim z Bizancjum poprzez państwa południowo – słowiańskie. Buddyzm dotarł do Chin z Indii poprzez Jedwabny Szlak, prawdopodobnie w połowie II wieku, choć niektórzy badacze mówią nawet o początku I wieku.

3.2. Chrześcijaństwo zostało przyjęte i wprowadzone w Polsce w wyniku decyzji politycznej władcy, księcia Mieszka I w 966. Buddyzm rozprzestrzenił się samoistnie i naturalnie w Chinach w III i IV wieku, szczególnie wśród warstw wykształconych, które przyjęły go z zainteresowaniem jako uzupełnienie istniejących i praktykowanych religii.

3.3. Chrześcijaństwo, po krótkim okresie oporu i buntów jego przeciwników w XI wieku, określanych jako poganie, szybko umocniło się w Polsce i stało się również ważnym czynnikiem politycznym, wspierającym silnie struktury władzy świeckiej i będącym jej nieodłącznym elementem. Charakteryzowało je jednak podwójne uzależnienie od polskiego władcy/ władców w okresie rozbitcia dzielnicowego/ i od papieżstwa w Rzymie. Pomimo wielu zmian na przestrzeni wieków, do dziś prowadzi to do napięć. Od czasu objęcia całego kraju, rola chrześcijaństwa i jego struktur kościelnych była w życiu Polski zawsze niezwykle wpływowa i ważna.

Buddyzm w Chinach cieszył się poparciem kręgów władzy w epoce Południowych i Północnych Dynastii. Znaczne wzbogacenie się klasztorów buddyjskich ściągnęło na buddyzm kłopoty i w połowach V i VI wieku buddyści byli dwukrotnie prześladowani, a bogactwo klasztorów ograniczone. W związku z umacnianiem się zwolenników rodzimej chińskiej myśli konfucjańskiej i szeregiem innych przyczyn, w roku 845 doszło do dramatycznej katastrofy buddyzmu. W wyniku decyzji władcy zamknięto większość klasztorów, przejęto ich majątki, a mnichów i mniszki zmuszono do powrotu do życia świeckiego. Od tego czasu buddyzm nigdy już nie odzyskał poprzedniej potęgi i wpływów. Szczególnie od epoki Dynastii Song i dalszego umocnienia się roli myśli neokonfucjańskiej w strukturach państwa, buddyzm przestał być atrakcyjny dla elit chińskich, stał się religią główną lub uzupełniającą części warstw średnich i ubogich.

3.4. Symbolem rosnącej roli chrześcijaństwa/ katolicyzmu w Polsce było usankcjonowanie roli najwyższego krajowego duchownego (prymasa) jako głowy państwa w okresie bezkrólewia. Stan ten trwał do epoki rozbiorów (koniec XVIII wieku).

W Chinach buddyzm pozostał jedną z wielu religii akceptowanych przez władze. Cesarz w Chinach jako „Syn Nieba” sprawował władzę zwierzchnią nad wszystkimi religiami, w tym nad buddyzmem, i był dla nich najwyższym autorytetem. Buddyzm, który podzielił się na wiele szkół/weishi, tiantai, a szczególnie najbardziej popularna chan/, pomimo niechętniej postawy władz, stał się stałym elementem cywilizacji chińskiej. W XVI wieku zaczęto nawet przedstawiać łącznie postacie Buddy, Laozi i Konfucjusza, tak jakby Budda, był jak pozostali Chińczykiem.

3.5. W czasach współczesnych chrześcijaństwo/katolicyzm w Polsce w początkowym okresie po II wojnie światowej, szczególnie na początku lat 50., poddane było represjom i ograniczeniom. Niektórzy księża byli prześladowani, w tym więzieni, a głowa Kościoła kardynał Stefan Wyszyński przebywał kilka lat w miejscu odosobnienia. Te represje nigdy nie osiągnęły nawet w przybliżeniu takich rozmiarów, jak miało to miejsce w Związku Radzieckim i pozostałych europejskich krajach socjalistycznych. Po politycznej „odwilży” w 1956, pomimo okresowych różnych szykan, rola Kościoła katolickiego w Polsce ponownie znacznie wzrosła i władze coraz bardziej musiały się z nim liczyć, szczególnie po wybraniu Polaka na papieża. Obecnie wpływ Kościoła, a zwłaszcza niektórych wysokich jego dostojników jest wyjątkowo duży jak na nowoczesny kraj europejski, większy niż w takich krajach katolickich jak Irlandia czy Chorwacja. Równocześnie jednak praktyki religijne wiernych powoli, ale stale maleją. W okresie poprzedniego systemu udział w praktykach religijnych był przez ludność często traktowany jako wyraz braku zaufania do władz. Kościół katolicki często udzielał schronienia opozycjonistom, w tym niewierzącym, ale po zmianie ustroju, drogi Kościoła i tzw. świeckiej opozycji, która początkowo przejęła władzę, rozeszły się. Obecnie w związku ze zmianami elit u władzy na bardziej prawicowe, część hierarchii kościelnej blisko współpracuje z obecnym rządem.

W Chinach tradycyjnie religie były i są w pełni oddzielone od polityki i aparatu władzy, poza wyjątkową rolą cesarza - „Syna Nieba”, który jest de facto zwierzchnikiem wszystkich uznanych religii. Podobnie było w okresie Republiki Chińskiej, rządzonej przez narodowców. Po 1949 i powstaniu Chińskiej Republiki Ludowej, buddyzm poddano znacznym ograniczeniom. Przede wszystkim, jak w przypadku innych religii, obcięto wszelkie zależności i kontakty z ośrodkami zagranicznymi, które akurat w przypadku buddyzmu nie odgrywały tak ważnej roli jak np. w chrześcijaństwie lub islamie. W okresie rewolucji kulturalnej 1966 – 1976 struktury organizacyjne buddyzmu zostały zniszczone. Rozprawa z nimi była łatwiejsza, bo nie było jednego centralnego ośrodka, który mógłby koordynować wzajemną pomoc. Lokalne świątynie i klasztory zostały w olbrzymiej większości zlikwidowane, mnisi i mniszki, i podobnie jak ponad 1000 lat wcześniej, musieli wrócić do życia świec-

kiego, a niektórzy zostali uwięzieni lub byli przetrzymywani w obozach pracy. Wraz z odnową życia społecznego, po zapoczątkowaniu przez Deng Xiaopinga procesu „reform i otwarcia”, nastąpiła także dynamiczna odnowa życia religijnego, w tym buddyzmu. Wśród pięciu uznanych w Chinach wielkich religii, buddyzm skupia obecnie największą liczbę wiernych. Według oficjalnych danych z 2000 to około 150 mln wiernych, a w rzeczywistości prawdopodobnie dużo więcej. Jest on zatem religią powszechną, a wśród jego wyznawców są wszystkie grupy wiekowe, społeczne i zawodowe. Świątynie i klasztory działają bez ograniczeń i są masowo odwiedzane przez wiernych, niektóre z nich ponownie stały się sławne i niezmiernie zamożne jak np. sławny klasztor Shaolin, gdzie obok praktyk religijnych, rozwijają się szkoły walki w stylu Wushu. Buddyzm w Chinach, niezależnie od podziału na szkoły, składa się z buddyzmu Han / chińskiego/, lamaizmu/ tybetańskiego i mongolskiego/ oraz małej grupy buddyzmu Pali/Hinajana/, wyznawanego przez mniejszości narodowe na samym południowym krańcu Chin. Zgodnie z tradycją i konstytucją chińską, Chińskie Stowarzyszenie Buddyjskie zajmuje się sprawami wiary i organizacyjnymi, natomiast nie ingeruje w żadne sprawy polityczne państwa. Buddyzm tybetański /lamaizm/ma swoją specyfikę, która wychodzi poza tematykę tego referatu.

Literatura

China *Encyklopedia*, Pekin 2008.

Fen Lingjui – Shi Wejming, *Kultura Chin*, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2008.

Najnowsza encyklopedia powszechna, Kraków, 2006.

Zwoliński, A., *Chiny – historia, teraźniejszość*, Kraków 2007.

Zhang Xipng, *Following the Steps of Matteo Ricci to China*, Pekin 2006.

Christianity and Buddhism - Some Similarities and Differences

Summary: At the beginning of this article the author presents the basis truths of two religions, which at a first glance reveal some fundamental incompatibilities. Then he thoroughly presents the problems of both religions, problems situated on the periphery of the faith and religious practice. The article draws attention to deep-rooted differences and to a few similarities, but also to the reciprocal valuation of both religions, which despite their mutual respect, remain critical of each other. The most comprehensive part of the article is a brief comparison of Roman Catholic Christianity in Poland and Han people's Buddhism in China, without going into differences between the last mentioned and Tibetan Buddhism. The paper indicates some similarities, such as, for example, periods of persecutions, but also shows the completely different role that those two religions play currently in both countries.

Keywords: Buddhism, Christianity, God, religion, faith, priests, monks, nuns